Մանգամի էֆքեար տեղեկաց 300 նիւսխէ վերիլիպ, ուէրվի գր յաէրի. Ամբողջ իլի կէլէր ագձէ 250, վալիա միւսրը 125 ղրշ. վէ թաշրա, բ իլի քսանթարաբը տաբի իլինտէ օլարագ, սէնէվի գը յաէրի տաղ ագձէ 250, վէ ալթը սալբը տաբի 125 ղրշ. օլաճագ տբր։
Վէ պէհէր նիւսխէսի 40 փարանա տաթբլաճագ տբր։

Մանցուտանի Էֆքեար

Միանատի

Իլանաքլն պէհէր տաթբրը իչ ին պիրի հր տէֆտատա 3, իքինճի տէֆտատա 2, վէ իւչինճիւ վէ սայր տէֆտարը տա 1էր ղրշ. ալնաճագ տբր։
Մէքթուպ վէ ագիրիւ, Պէյ-օղլունտա Տօղրուս-եօլատա 467 նիւմէրօլու քանէտէ Լէվանթ Հէրալտ թագաքնէսինտէ, կարագյոզ։ փանոսեան իսմինէ կընտէրիլէճէք տբր։

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳՐՃՅԻ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՃԻՐԷ

ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՍԷՆԷ ՀՏԱՂ ՃԷՄԱԶԻԼ ԱԽԸՐ ՀԴ 1869 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17 ՉԱՐՇԷՆՊԻՀ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29 ՆԻՒՄԷՐՕ 1031

ԻՍԹԱՆՊՈԼ, 16 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԹԷԼԷԳՐԱՖԻԿ

Մանրամասն տեղեկութիւն։
(Ազ. Ռեմբրանտ.)

ՖՐԱՆՍԱ

Բրեստ, 27 սեպտեմբեր։

Իմբէրաթոր վէ իմբէրաթորիչա հազարաթը, տիւնքի կիւն Պուա տը Պուլօնեքրատա իճրա օլունան եաբրչատա հազրը պուլունմուշլար տբր։

Իմբէրաթորուն մուհաֆըզ ասքերի պէօլիսիս, իտարէ սէպէպի իլէ լաղվ օլունտու։

ԻՄԲԷՐԱԹՈՐԻՉԱՆԸՆ ՆՕԼՃՈՒԼՈՒՂՈՒ

Ֆլորոնս, 27 սեպտեմբեր։

Իմբէրաթորիչա էօժէնի հազրէթլէրի հոկուտմբեր Շոմ. Ալէնէսիկսէ պէքլէնիլմէքտէ տիր։

ԵՈՒՆԱՆ

Ազրնա, 26 սեպտեմբեր։

Մէպուսան գամաբասը տիւնքի կիւն թէճիմմիւ իթմէյէ պաշլամըշ տբր։

ՏՈԽԻԼԻԾԷ

Խրտիվի Մբսբրը, Պատրագամ հազրէթլէրի թարաֆընտան իրսալ գըլբնան իքինճի նամէյէ վէրտիկի ճէվապը պուրատա վարել օլտուղունու Լէվանթ Հէրալտ եազանա չըգարմըշ տբր։

—Զաթը հազրէթի Շահանէ թարաֆընտան Պահրիյէ նազրը, Հարպիյէ նազրը վէ Տախիլիյէ նազրը փաշա հազարաթնա 15 էր պին լիրա աթիյէ իհսան օլունմուշ օլտուղուն պունտան ագտամ պիլտիրմիշիզ տիր։ Գավիէն պիլտիրիլտիկինէ նազարէն, միշարիլէյհիմ հազարաթը, իհսան օլունան աթիյէյի շահանէյի գապուլ իթմէմիշլէր տիր։

— Շիմտի ալտըգըմըզ մալիմաթը սահիհէյէ նէզարէն, Խրիմէան Սրբազան հազրէթլէրինին Բաթրիգ ֆէրմանլարը սատրը պույրուլմուշ, վէ ճանիպի Պապը-Սյիտէն քէնտիսինէ խասսէթէն թէլէկրաֆ չէքիլէրէք թէպշիր գըլբնմըշ տբր։

— Պու կիւն Թիճարէթխանէտէ, պիր վագըթտան պէրու տէրտէսի մուզաքէրէ պուլունան իսլահաթ իճրա գըլբնաճագ իմիշ։

— Իշիթտիկիմիզէ կէօրէ, Տնտեսական խորհուրդ թարաֆընտան, Բաթրիգ տավէթճիլէրի ուղրունտա սարֆ իտիլմէք իւզրէ. Էմանէթին, Փրկիչին պիր գաչ պին զուրուշունու ալը գօնուլմուշ տուր։

— Թօփխանէյի ամիրէ ամէլէլէրինտէն Սալիհ նամ քիմսէնէ, իշպու բազար իրթէսի ախշամը, Գալաթատա Մումխանէ սօգաղընտան կէչէր իքէն, եանընտա պուլունան պըչաղը իլէ, քէնտի խանէսի գաբուսունտա տուրմագտա օլան պիր ֆահիշէնին պօղազընա վուրարագ խայլիճէ եարալամըշ, վէ զապթիյէ թարաֆընտան թութուլարագ, Պէյ օղլու միւթէսարրըֆլըզ ընտա թէվգըֆ իտիլմիշ տիր։

Միթիվէյնա ֆոիստ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան, զաթը հազրէթի փատիշահենէ թագտիմ գըլբնան բօլիթիգաճա վանսիցէթնամէնին սուրէթի թէրճէմէսի։

Շու ամիտէքի տերճ իտիճիկիմիզ լայիհաեը, հէր քէս քէմալի տիգգաթ վէ իթթինա իւզրէ օգուեաճագտը։ Հէր նէ գատար սըհհէթինէ քիամիլէն քէֆալէթ իթմէղ իսքաք, մէզքիւր լայիհանըն տերճ իյլէմէքտէ օլտուղու պագը ալէմամէթլը, միւթէվէֆֆանըն էֆքեարը սատրը օլմասընա, միւտաէթի հաեատթընտա պիրլիքտէ պուլունմուշ օլան մահրէմլէրինին չէհատէթ իտիճէքլէրինի, մէմուլի գավիէն ատտ իտապիլիրիմ։ Մէզքիւր լայիհանըն նէ եօլլար իլէ էլիմիզէ կէչմիշ օլմասը տախի, սըհհէթի իւզրինէ էմնիյէթիմիզի տավէթ իյլէսէ ճայիզ տիր։ Շէօյլէքի, մէզքիւր լայիհանընն ասլը Վալիտէ Սուլթան տիլէթթիչչան հազրէթլէրի վասըթասը յալա։ Զաթը հազրէթի միլքտարիյէ թագտիմ գըլբնմագ իւզրէ, քէնտի միւսինն խատտէրինինտէն պիրիսինէ թէսլիմ իյլէմիշ տիր։ Մէզքիւր լայիհա էլլերինէ կէչմիշ օլանլարընն հիչ պիրիսի, մատէվէ էֆքեար միւնտերիճէսինէ վագբէ օլմամըշլար տբր. պու ճիւմլէ իլէ, Ֆուատ փաշա հազրէթլերի թարաֆընտան զուհուրա կէլմիշ օլան քէմալի տիգգաթնա բաղմէն, էմանէթ վէ էմնիյէթճէ սուլի իթթիմալ մուգու պուլարագ, մէզքիւր լայիհանընն միհրիւ աէօքիւմիշ։ Վէ մաբէլլինէ վասը օլմազտան էվվէլ աչըմըշ տբր։ . . .

Շունճա վագբէթ վաթանընը սէվմիշ, վէ չունճա խըրատէթ իթթիմիշ օլան միւթէվէֆա օլ զաթը մուազզամընն, մէզքիւր լայիհատա միւնտերիճ պուլունան սոն նասիհաթլարընն բօլ իթիգաճա մէնֆաաթլարը, թագ ու նէշրէ պիր սիլահիյէթ վէրմիշ օլսա ճայիզ տիր։ Պունա իլավէթէն շունու տախի սէօյլէրիզ քի, էկէր մէզքիւր լայիհա ուիւզմ պիր չէյ տախի օլմուշ օլսա, Թիւրքիատա հիչ էմնալի կէօրիւլմէմիշ, վէ նիյէթի միւֆիտ իւզրէ, վէ ագլանէ սուրէթտէ գալէմէ ալընմըշ պիր մազպաթա մուգամընտա թուլթուլմագլըղա շայէսթէ տիր։

Լէվանտ Հէրալտ։

1869, քեանունի սանի 3. Նիսան։

«Շէվքէթլու էֆէնտիմ.— Լօմբիմ թէլիրինին քէսիլմէսինէ անճագ պիր գաչ կիւն, վէ եախօտ պէլքիտէ պիր գաչ սաաթ գալմըշ տբր։ Իմտի, մէզքիւր ազաճըգ միւստէթի, պիր մուղատտէս պօրճում իֆաաբնա իհտա իթմէքլիյի արղու իտէրիմ։ Խաքիրայի չահանէնիզ, պիր ուղուն վէ պէտապսէթ մէմուրիյէթիմին աճը վէ էլէմէնկիզ մէյվէլէրի օլան իշ պու սոն թէֆէքքիւրլէրիմի, վազ ու թագտիմ իտէրիմ։

«Պու թահրիրաթըմ, մանզուրու Շահանէլէրի պուլունտուղու վագբէտա, պէն պուտարի ֆէնտատէն տարի պաղատա կիթմիշ օլաճաղըմ։ Տիմէք տիր քի, պու տէֆտ, պէնիմ սէտարարրիմ։ Էմնիյէթսիզլիք իմէքսիզին տիրնէյէպիլիրսինիզ։ Դիրա, մէզարտէն չըգան սէտանընը, հէմիշէ իտալատանէ սուրէթտէ օլաճաղընտա շիւբհէ եօք տուր։

«Ճէնապը հագգ իւհտէյի չահանէնիզէ կէրչի բիր չէրէֆ։ Ֆագաթ խաթար ութէկլիքէրէր իլէ մէմլու պիր մէմուրիյէթ իհալէ պուլունուրմուշ տուր։ Մէզքիւր մէմուրիյէթի։ Էկէր չէրէֆ ու իֆթիխար իւզրէ իֆտա վէ իհրա իյլէմէք միւրատ իտէր իսէ։ Զաթը հազրէթի միլքտարիյէրի հէր չէյտէն էվվէլ պիր ազամ վէ էլէմպասլ սահիհլիյի իշիթմէքլիյէ տիգգաթ վէ թէնէզզիլ պուլունուրմալտարրլար։ Եանի տիմէք իսթէրիմ քի,

«Տէվլէթլու Ալիյէ Բէհլիւանէ տէր։

«Պիզէ հէմֆիվար պուլունան տէվլէթլէր թարաֆընտան սիրաթ իւզրէ զուհուրա կէլէն էմրի թէգատտիմ իլէ։ պիզիմ աթալարրմըզըն ազրլ իր էզ օլան խէթալարը, պիզի, պու կիւնքի կիւն, աչուրի մէրթէպէ միչքիլ պիր հալ ալիւչար իյլէմիշլէրտիր։ Եօյլէ պիր տէհշէթամիզ մուսիպէթին էօնիւնիւ ալմագ միւրատ իյլէտիկի թագտիրտէ։ Զաթը հազրէթի միլքտարինիզ։ Էսկի տիւնեատան սարֆը նազար իտէրէք։ պիզի եէնի թէճէլլիւէրէ տօղրու կէօթիւրմէքլիյէ բէհզէրլիկէ պօրճլու պուլունմագտա տը։

«Պազը ճահիլ վաթան զայրէթի չէքէնլէր։ աթալարրմըզընն աէիդ թարիպլէրիյէ, պիզիմ աթիգ ազամէթիմիզի եէնիտէն վիճուտ կէթիրէպիլիրիզ տէյի։ Զաթը չահանէնիզի գանտրրմագլըղա չալըշմագտատրրլար։ մուսիպէթ էնճա՛մ իսէթա։ վէ աֆվ օլունմա՛զ իսէեաթ։ Եվվէթ։ էկէր պիզէ գօմշու օլան տէվլէթլէր։ պու կիւնքի կիւն, պիզիմ աթալարրմըզընն վագբթլարընտաքի հալ ու մէվզքտէ պուլունմագտա օլսա իտիլէր։ աթալարրմըզընն աթիգ թալիգլերի։ Զաթը չահանէնիզին Եվրոպանընն մուսլիհի մագամընտա օլմասընա քեաֆի սաեըլապիլիր իտիլաքին, հաեը՞ֆ քի Եվրոպալը գօմշուլարմըզ։ իքի ասրրտան պէրու։ Եվվէլքի հալէրինտէն չօգ ուզագտա պուլունմագտա տրրլար։ Օնլարրն քեաֆիֆէսի տէ եէօրիւմիշլէր։ վէ բէք չօգ եէօրիւլիպ իլէրու կիթմիշլէր։ վէ պիզի ըէք չօգ կէրիտէ պըրագմըշլար տբր։

«Վագտա։ պիզ տախի իլէրուլէմիշիզտիր։ պու կիւնքի հիւքիւմէթի սէնիյէնիզ։ էսկի վագբթլարտան պիեատէ միւնէվվէր պիր հալտէ պուլունուպ։ վէ աթալարրընըզտան զիեատէ թարիպլէրէ մալիք պուլունմագտա տրրլար։ լաքին, եազը՞գ քի տէրքեար օլան թէգատտիմ։ վագթի հալին իրթիպալարընա նիսպէթլէ։ միգտարի քիֆայէտէ տէյիլ տիր։ Պու կիւնքի կիւն։ քէնտինիզի Եվրոպատա պագը սագլանապիրմէք իչին։ քէնտի աթալարընըզա նիսպէթլէ միւսավաթ արամաեըպ։ վէ սէլէֆլէրինիզտէն իսթիհսն օլմագլըզա գանտաթ իթմէյիպ։ իլա չիմտիքի գօմշուլարընըզա նիսպէթլէ միւսավաթա։ վէ անլէրի կէչմէքլիյէ չալըշմալըսընընը։ Եֆքեարրմը տահա իյի իյզահ իթմէք իչին։ աշիքեար սէօյլէրիմ քի։ պու կիւնքի կիւն։ Տէվլէթի ալիյէնիզ։ Ինկիլթէրրա գատար ալթունա։ Ֆրանսա գատար ըշըզա։ վէ Բուսիա գատար ասքերէ մալիք օլմագլըզա մէճբուր պուլունմագտա տրր։ Պիզիմ իչին, եալընըզ չօգ թէգատտիմ իթմէքլիք քեաֆի օլմասընը, իլա։ Եվրոպա-ԼԷՐԷ ֆոդոդ-մ իթմէքլիք էհէմմիյէթտէն տիր։

«Մէմալիքի մահրուսէյի չահանէնիզ էօյլէ պիր կիւզել մէմալիք տիր քի։ Եվրոպանընն հէր տէվլէթինտէն զիեատէ իլէրու կէչմիշլիք իչին։ հէր նէվի լեվազիմաթ ատնաբրրնա։ պօլ պօլ մալիք պուլունմագտա իսէտ։ եալընըզ պիր չէյ հէմ էլզէմ տիր վէ հէմտէ լազիմտ։ Եանի տիմէք իսթէրիմ քի։ Կէրէ բօլէնէ՞ն վէ կէրէ մէլէյէն։ ԷՆՖՖԷՅ ՈՈՈՈՒ ՈՒՆԷՄՐԸՆԸ ԷՈՄԷՆ ՊԵՊՈՒԼ ԷՊՈՒ ՊՈՒԼՈՒՆՄԱՂՈՒՆԱ ՉԻԲՐՆ ԷՈՒ։ Նիչէ գանունլարրմըզ վար տբր քի։ կէրչի զէմանը ատիզտէ ֆայիտէյի մուճիպ օլապիլմէքտէ իմիշլէր։ հալ պու քի չիմտիքի ճէմիյէթ իչին մուվիրը օլմուշլար տբր։ Մատամ քի պէնիի ատէմ քէմալէթ իչին խալգ իտիլմիշ տիր։ տայիմա քէնտի ամալ ու էֆալընընն քէմալէթէ իրտիրիլմէսինէ չալըշմալը տբր։

«Պախթալը սայմալընըզ քէնտիմիզի քի։ պէնիի ատէմին խըլգաթընա մախսուս օլան պու գանունն, խալամիյէթին բուհունա քեամիլէն մուվաֆֆըզ տբր։ չիւնքի խալամիյէթ։ տիւնեանընն վէ ինսանիյէթին թէգատտիմինի իլթիզամ իթմէքտէ օլան քեաֆֆէյի ագայիտի տինիյէյի սահիհէյի շամիլ պուլունմագտա տբր։ Խալամիյէթ նամընա։ եանի մէզքիւր տինի վէսիլէ իտէրէք։ ճէմիյէթիմիզին ըէվիշի էօնիւնէ պիր սլատ սէքմիլէթիմիզին էօնիւնէ։ Միւսլիման օլմասէքմիլիյէ չըզըշանլար։ Միւսլիմանընը օլմաեըպ։ իլա քեաֆիրլէր վէ տիվանէլէր տիրլէր։ Սայիր տինլէրին քեաֆֆէսինտէ տախի էօյլէ գահտէլէր։ վէ էօյլէ տէյիշիլմէզ մէպտէլէր վար տբր քի։ ագլը ինսանընն թէգատտիմինէ պիրէր սէտտ ու պէնտ օլմագտա տբրլար։ հալ պու քի եալընըզ խալամիյէթ։ պիր թագըմ էսրարա մախսուս օլան էնիկէլէրտէն։ վէ եանըլմազլըզ իթիգատլարընտան ազատէ պուլունմագտա։ վէ պիզի տիւնեա իլէ պիրլիքտէ եօլ ալմագլըզա։ վէ իլա նիհայէ քեաֆֆէյի ագլէ մէնսուպ պուլունան գուվվէթլէրիմիզի քէմալէթէ իրտիրմէքլիյէ։ վէ իլմի վէ ըշըգլարը արամագլըզա։ ֆագաթ։ տէյիլ։ եալընըզ Արապիսթանտա։ վէ տէյիլ եալընըզ Միւսլիմանլար իչինտէ։ իլա էճնէպլէրէ իչինտէ տախի։ վէ Զինտէ տախի։ վէ քէրէյի արզընն հէր թարաֆ վէ հէր քէօշէսինտէ տախի արամագլըզա պօրճլու ղըլմագտա տբր։

«Վէ։ խալամլարրն իյմի։ միէյի սայիրէ իլմինտէն պաշգա պիր չէյ տիր։ տէյի զանն իյէմէմէլիյիզ։ Խա՛յր։ խա՛յր։ պու ալէմտէ իյմ պիր տիր։ Եվվէթ։ ագլ ու ֆիրասէթ տիւնեասընը թէնվիր իյէմէքտէ օլան իլմին կիւնէշի պիր տիր։ Հաթթա։ պիզիմ իթիդատտրմըզճա։ Խալամըզ տիմէք։ քեաֆֆէյի ըշըգլարընն վէ քեաֆֆէյի սահիհլիքէրինն պիր իյզահաթը ումումիյէսի տիմէք տիր։ եէնի վէ ֆայիտէյի պիր չէյ իճատ իտիլսի մի։ վէ եէնի պիր հիւնէր պուլունտուսու։ նէրէտէ իճատ իտիլիպ վէ նէրէտէ պուլունմուշ օլուր իսէ օլսուն։ եանի իսթէր խալամար իչինտէ։ իսթէր պութրէրսթէր իչինտէ։ իսթէր Մէտինէյի միւնէվվէրէտէ։ վէ իսթէր ֆարիստէ։ քեաֆֆէսի տախի։ տայիմա խալամիյէթէ այիտ պուլունմագտա տբր։

«Վէ պունտանտա նէչէթ իտէրքի։ Եվրոպանընն եէնի թարիգ ու թէտպիրլէրինի վէ գանունլարընը միլքիմիզէ նագլ իթմէքլիյէ։ պիզի մէն իտիճի հիչ պիր չէյիմիզ եօք տուր։ Քէնտի տինիմիզին բուհուս սահիհինի անլամագ իչին։ միքսարի քիֆայէտէ զիհն եօրուպ վէ միւթալաա իյէմիշիմ տիր։ Քէնտի թէֆէքքիւրլէրիմին նէ բատտէլէրտէ սայիմ օլմասընը թարթըպ վէ անլատաճագ գատար ագլ ու սէրպէսիյէթէ հէնուզ մալիք պուլունմագտաեըմ։ վէ պինայէն ալէյհ։ զաթէն էոմր ու հաեաթըմ։ պէնի թէրք իյլէմէք իւզրէ պուլունտուղու զահիրտէ օլմազին։ քեայինաթընն սահիպլի օլան պիր Հաքիմի ատիլ վէ մուազզամընն հուզուրունա չըգաճաղըմ չու սօն տագրգալարտա։ քէնտի փատիշահրմա։ քէնտի Զաթանրմա։ վէ քէնտի Ռմանրմա գարշը՝ խիեանէթի իրթիքեապ իթմէյէհէկիմտէ աշիքեար տբր։ Իմտի։ գավիէն սէօյլէրիմ։ վէ քէնտի զամիր ու զիմմէթիմէ իտատա իտէրիմ քի։ Եվրոպա նիզամաթ ու զավանինինտէն պիրիսի։ վէ հիչ պիրիսի։ գաթ։ պիզիմ տին ու իմանըմըզընն բուհունա մուղայիր տէյիլ տիր։

Տէվամ։

ՕՍՄԱՆԼՈՒ ՖՈՆՏՈԼԱՐ ԱԽՋՈՒԹԻՒՆԸ

Պու տէֆա խավեար խանընտա զոնսոլիտ ալող ու իթմաը եկէ մէշղուլ օլանլարըն կիրիֆթար օլտուղլարը խիֆ ու էնտիշէ, քի պաշլըճա պիր ուսուլ պուլունմասըղընտան, եախօտ տահա տողրուսու ֆոնտո ալող ու իթմաը խուսուսունտա խավեար խանտա հիւքմ իտէն հիւքիմէթսիզլիքտէն նէշէթ իթմիշ տիր, ալող ու իթմա իւկ մէշղուլ օլանլար իչին իւք տէրէճէ էհէմմիյէթսէն օլան պիր իսլահաթըն լիւզումինի պու տէֆա տախի աշիքար կէօսթէրիր։ Նէյէթիմիզ Էվրօբանըն պայլըճա պօրսալարընտա մէրի օլան ուսուլ իւզրէ հարէքէթ իտէն վէ նիզամընտա թէշքիլ օլմուշ վէ թահթը նէզարէթտէ պուլունան պիր պօրսատան պահս իթմէքտէն իպարէթ օլտուղուն պէէանէ հաճէթ եօգ տուր։ Պագատա, Գալաթատա սան քի գանունլարա մալիք օլան պիր գամիթէ թահթը իտարէսինտէ օլարագ պիր ֆոնտո Պօրսասը վար տըր, լաքին պունլարընքէաֆիէսինին իսէն մէվճուտա օլտուղուն օգուտանլարըմըզա պիտիրմէյէ հաճէթ կէօրմէյիզ։ Օսմանլը ֆոնտոլարընդն պու կիւնքի կիւն նէ տէրէճէ ճէսիմ եէքիւնէ պալիշ օլտուղուն պիլէնէր, լայզգընտա պիր Պօրսա պուլունմասընտան նէյէթ իտէն մահզուրլարըն ֆարգընտա տրրլար։

Հիւքիմէթի սէնիյէսին կէրէք սէհիմ բապթ օլունմուշ վէ կէրէք խարիճի պօրճու սայ քի 70 միլեօն լիրա տրր. չէօյլէ քի, պազը պանգալարան ալընան 3 միլեօնա եադրն իսթիդրաղը, շրմէնտրֆէր, մատէն վէ կաղ դումբանեալարը թարաֆընտան փիայատա չըգարրըմըշ օլան 4 միլեօնլուգ սէհիմլերի տախի հիսապա գոյտուգտա Հիւքիմէթին 77 միլեօն լիրաեա եադրն պօրճու չըգար։ Մէգքիւր 77միլեօն լիրա, 12 միլեօնլուգ եէնի իսթիգրաղ վէ Գրէտիթ Ֆէնէրալըն պագը գալան սէհիմլերի իլէ 100 միլեօն ինկիլիզ լիրասընա պալիշ գրլընտաճագ տրր։ Տիմէք տիր քի էկէր լայզգընտա թէշքիլ օլունմուշ պիր Պօրսամըզ օլսա, Գալաթա, օրատա օլունտաճագ իշլերին էհէմմիյէթի ճիհէթի իլէ, Էվրօբանըն իւշիւնճիւ տէրէճէտէ օլան պօրսալարըն սըրասընա կէչէպիլիր, գաշ քի պու կիւնքի կիւն խավեար խան պօրսասը պօրսա տէնէճէք պիր հալտէ տէյիլ տիր։

Էճնէպի ֆոնտոսու վէ եաչօտ սէհիմի, քէգա օսմանլը իսթիգրաղ ֆոնտոլարընը սաթըն ամագ իսթէյէն, եա Լօնտրա վէ Բարիս պօրսալարընա միւրաճաաթ վէ եաչօտ պուրատա եէտիրտէ մէգքիւր ֆոնտոլարատան պուլունան պիրիսինտէն ալմատա մէճպուր օլմուշտուր։ Պունու իւլ պէրապէր իհթիմալ տէյիլ տիր քի պէօյլ իշ իտէն էքսէր տէֆա պուլունան, զիրա պուրա փիսայասընտա ասլա գըյմէթի օլմատան ֆոնտո ալան բէք աղ պուլունուր։ Պունատանտա գաթիհնադար էմնիյէթ տէտիկին չէլ ֆիատան տէյիլ քի չաբուճագ պէօյիսիսն, քէգա մէգքիւր ֆիատան հէր նէրէյէ էքիլիր իսէ օրանըն հասասը միւսայիտ օլմալը, եօգսա չիւրհէ հասըլ օլուպ, հէր քէսին մէնֆաաթընա խալէլ իրա իսէր. սամէնինին մէնֆաաթը օլմաերնճա, ֆոնտո ալող ու իթմալարը էմին պիր հալտէ իճրա օլունամաղ։ Իշթէ պու սէպէպլէրտէն տօլայը Լօնտրա, Բարիս, վէ Վիէննա պօրսալարը կէպի էյի թէշքիլ օլունմուշ պիր պօրսա թէէսիս իթմէքլիյին էլզէմիյէթինի պէէանի իթմէքտէյէզ. չիւնքի նիզամընտա պիր պօրսամըզ պուլունսա էլէր օրատա նիզամը սուբէյթտէ իճրա օլունուպ, պու կիւնքի կիւն խամանպալ զէնկինլիյին բիմիզնէ պա ալարընտա պօշ եէր մահֆուզ պուլունան ալթուն վէ միճէվրատ կէր քէ հիւքիմէթին վէ կէրէք էհալինէն մէնֆաաթընա օլարագ թէէսավիւլ չըղար։ Մէմլէքէթին իւրէմէսինէ վէ ասրմէթին քէսպի ինթիշար պուլմասընա էնկէլ օլան մատաէրպէն պիրիսի տախի, քի պուտա լանըզլը պիր պօրսամըզ օլմասըղընտան նէյէթ իթմէքտէ տիր, չօգալարըն քէնտի արթըրըգալարը ադճէյի էմին վէ քէսարը պիր եէրէ եաթըրատամալարը տրր։ Պէտապոթլըղըմըզատան, պունատան էվվէլէրի Օսմանլը թէկպալարը պաղրսէպէպլէրէ մէպնի, Օսմանլը ֆոնտոլարը իւզէրինէ էմնիյէթ իթմէտիքլէրինտէն էլլէրինտէ պուլունանագճէ իլէ միճէվհէրատի վէ սայիր ղիդգյմէթ էշեալարալըպ, պէօյլէ իքլէ սէրմայէլէրինտէ տալա խրիֆատէ իթմէկլէր իսիշ։ Պիր եէրէ թէվլանմըշ օլան պիւթիւն պու սէրվէթ տալա թէէսավիւլտէ պուլունմասընտան, պիրա մուհասէնաթ դալմագտա տրր։ Թիւրքիա էհալիսի քէնտուսի գուվվէթլի վէ զէնկին իթմէկէ քիֆայէթ իտէճէք գատար սէրվէթ մալիք պուլունտուղու հալտէ սուրէթի գահիրէտէ ֆագրը կէօրիւնմէքտէ տիր։ Հիւքիմէթի սէնիյէ, ագճէճէ իհթիեաճընը տօլտուրմագ իչին էճնէպի տահիպ սէրմայէյէրէ միւրաճաաթ իտէրէք, իթթիֆարընա սէքթէ վէրմէյէ մէճպուր օլմուշ վէ նագտ օլարագ միլեօնարճա զուրուշ մէմլէքէթիմիզատ մահֆուզ պուլունտուղու։ Վէ հէր քէստէն կիզլի սագլանմագտա օլան մէղքիւր սէրվէթին մէյտանտա պուլունմասընը էչին սանսթըրինզրապ պուլմագտա օլտուղու հալտէ, ֆայիտէլի պիր թէէսիպպիսի էլ վուրմագ իսթէյէնէր Էվրօբատան սրմայէ պուլմասա մէճպուր օլմուշլար տրր. պու սէպէպտէն, թիճարէթճէ վէ մաէյէճէ քէսֆէֆէյի թէշէպպիսատթար կէրի գալմագտա տրրլար։ չիւնքի, էճնէպի փիայալարընտա Թիւրքիատա իճրասը մուսամմամ օլան թէշէպպիսատթըն պաշա չըգմասընա էնկէլ օլան պաշլըճա մատտէ, եէրլի տահիպ սէրմայէլէրին մէղքիւր թէշէպպիսատթա իլհաղ օլուպ ասլա եարտամ իթմէմէլէրի տիր։ Պէօյլէլիքլէ, կէրէք պանգա եհատատ վէ կէրէք պիր իսթիդրաղ ագտ վէ եաչօտ պիր շրմէնտրֆէր իչա իթմէք թէէսավիւրու մէյատանտա գանանլուգատա մէղքիւր թէէսավիւրու տէրհալ իթթիֆարատան վէ ֆիրէսթատան տիւշէր վէ գալթէէն պաշա չըգարրըճաղընտա տա չօգալուգ իւմիտ գալմագ։

Պալատատ պէէան էյլէտիյիմիզ էքսիքլիքատէն նէյէթ իտէն մահզուր եաւլրընը, պու տէյիլ տիր։ չիւնքի Օսմանլը ֆոնտոլարը իւզէրինէ պիր տէֆա էհալիյէ էմնիյէթ վէրիլճէք օլուր իսէ, էհալի, հէմ Պանգ Օթթոման վէ Սոսիէթ Ֆէնէրալըն սէհիմլերինտէն սէնէտէ եէրլատ 13 վէ եաչօտ 14 զրշ. վէ հէման Լահամը ումումիյէտէն սէնէտէ 8. 10 վէ 12 զրշ. ֆայիզ ալրը վէ պէօյլէլիքլէ կ'ըէք ֆայիզ վէ կէրէք ըսսէլ մալ ինատէն օլարագ սէնէ պէ սէնէ էճնէպիլէրէ վէրտիկիմիզ ճէսիմ մէպլաղ մէմլէքէթիմիզատ գալըպ, անը զէնկինլիքթիր։ Պունատան շու մուհիմմ մուհասէնաթըմըզ ասլի օլապիլիր քի հիւքիմէթին ճէսիմ սէրվէթինի արթըրմագ մագսատի իլէ թէէսավիւր օլունան սայիր թէշէպպիսատթըն պաշա չըգմասը իհթիմալի արթար։

Լաքին պալատատ պէէան էյլէտիկիմզ մէնֆաաթլարա բաղմէն, խավեար խանատա զոնսոլիտ ախսուսիթասը իւլ մէշղուլ օլանլար, գօրգարըզ քի պիզիմ պու թէքնիքիֆիկի գուլագ ասմագ յար։ Խավեար խանատա ֆոնտո ապրատ ասմանլարըն քէսբէք, կէրէք հիւքիմէթին էհալիսինէ կէրէք մէմլէքէթին թէգատաֆիսիս հագգրնտա չօգլուգ վաղիֆէ թիմէղ վէ իհթիմալ որր չիմնիքի հալը հաղըր քէնտի չախսի մէնֆաաթլարընա տահա էյի կարար. լաքին պու մէսէլէ Պապը ալի իչին զայէթ էհէմմիյէթլի տիր վէ պիտատէն ալ յահ լաղըմ որր քի Հիւքիմէթի սէնիյէ նազարը տիրդղաթընը անրն իւզէրինէ չէվիրսին։ Պիզէ կէլինճէ, պիզ պու խուսուսու հիւքիմէթէ պիլտիրիլէք պիր վաղիֆէ իճրա իթթիք, արթըգ պունատան սօնրա հիւքիմէթէ տիւշէր մէզքիւր խուսուսու պաշա չըգարմագ։

ԼԷՎՈՆ ՀԷՐԼԷ

Ա. Գ Ա Ց Ի Ն

Օրագր 28 է։ — Մեզմ 4 է։ Ընդ. ժողովը Ե— — Եպիսկոպոսաց — Կարեոր էնտ հեռագրին բառնաբարելուն խնդիրը։

Մանրամասն 1030 տող։ — Դիտելիներ պարբերաբար

Ինաց Եպիսկոպոսաց հեռագրին անհատական կամ ազգային եղած ըլլալուն եւ Օտեան էֆէնտիյի ձեռքը ինչ իրաւամբ կամ իշխանութեամբ անցած ըլլալուն խնդիրը։

Ա.յս խնդիրին վրայ Սեպ. 4ի Ընդ. ժողովին մէջ կանոնաւոր խօսուած չէ. կամ եթէ խօսուած ալ է, մեզ ամէն պարագայովը յայտնի չէ, վասն զի Մանզումէի խմբագիրը թէ եւ երես. փոխան՝ բայց բանաւոր պատճառով նոյն օրերը ներկայ գտնուած չէ։ Մասիսի եւ Օրագրի խմբագիրները նոյնպէս երեսփոխան ըլլալով, թէեւ ներկայ գըտնուած են, բայց նկարագրութիւնին հարազատ եւ անկասկածելի չէ, վասն զի Օրագիրը՝ Մասիսին նկարագրութեանը համար կըսէ թէ գ-ուշ-ուն է (Օրագիր թիւ 5)։ Նոյնպէս օրագիր իր նկարագրութեանը համար կըսէ թէ ՌԷՌ է, վասն զի կըսէ։ «Մենք այս հեռագրական գործին լիուլի պարագաները չը գիտէինք, հետեւարար Օրագրի 1 թերթ մէջ Ընդ. ժողովոյ նկարագրութիւնը բրած ատենիս ալ բան մը չըսինք» (Օրագիր թիւ 5)։ (Թէեւ Ընդ. ժողովոյ մէջ խօսուածներն ու երեւութիւններն հարազատութեամբ նկարագրելու համար առաջուց բան մը գիտնալու հարկ չկայ)։

Մանզումէ ներկայ գտնուողներէ տեղեկանալով նկարագրութիւն մը հրատարակեց, բայց դեռ իրենք չխոստովանած, Մասիսի եւ Օրագրի նկարագրութիւնները անհարազատ եւ կասկածելի գտնելով, ներկայ գտնուողներուն գիտցութիւնները խնդրեց, եւ արդէն մէկ քանին ալ ընդունեց եւ հրատարակեց, եւ աւելի կատարելագոյնը կը խնդրէ նոյն իսկ Մասիսէն եւ Օրագրէն որ կասկածելութիւնը մէկդի դնելով ազատօրէն գրեն. ասիկա պատմութեան իրաւունքն է։

Ինչ որ է. առ այժմ մենք այս հեռագրի խնդրոյն անհատականութեան կամ պաշտօնականութեանը մասին ներկայանամք։ Մասիսէն եւ Օրագրէն եւ Լէվընթի Հէրբերտի խմբագիրէն գրուած նամակ մը, որուն թարգմանութիւնը Մանզումէի 1028 թիւոյն մէջ հրատարակուեցաւ, ինչ որ կրնանք քաղել, հոս դնենք։

Օտեան էֆէնտի Ընդհանուր ժողովոյ մէջ կըսէ թէ, «Օրագիրներուն մէջ կարդացինք թէ Վեհափառ Կաթողիկոսին հեռագիր մ'է քաշեր Հայոց Ազգային Ժողովը, պէտք է Խորէն Սրբազանը բացատրութիւն տայ», անշուշտ՝ իբրեւ նախագահ Հայոց Ազգային Ժողովոյ։

Խորէն Սրբազան, «Հայոց Ազգային Ժողովը հեռագիր քաշած չէ»։

Օտեան էֆէնտի, «Խիստ ազէկ գիտեմ որ հեռագիր մը քաշուած է»։

Խորէն Սրբազան «Հեռագիր մը քաշուած է, բայց ուրիշ եպիսկոպոսներ միայն քաշած են իրենց անձնական սատրագրութեամբը եւ ոչ Հայոց Ազգային Ժողովոյ կողմէն»։

Օտեան էֆէնտի, «Ես կը կարծէի թէ գոնէ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը հետեւեր են, վասն զի Սահմանադրութիւնը Հայոց Ազգային Ժողովին կուտայ իրաւունք բանակցելու Ս. Կաթողիկոսին հետ. ինչ եւ իցէ, կաղաչեմ Խորէն սրբազանին, որ այդ ուրիշ եպիսկոպոսաց քաշած հեռագրին իմաստը չներկրեն զրուցի Ժողովին»։

Խորէն Սրբազան, «Ուրիշ եպիսկոպոսներ Ս. Էջմիածնայ Աթոռին հաւատարմութեան ուխտ ըրած ըլլալով, իրենց իրաւունքն է նոսա անհատաբար թղթակցիլ Վեհ. Հայրապետին հետ, եւ անհատական իրաւամբ քաշած հեռագիրներուն համար Ժողովին պատասխանատու չեն»։

Օտեան էֆէնտի Ժողովն կը հանէ ուրիշ եպիսկոպոսաց հեռագրին օրինակը ու Ժողովին կը կարդայ։

Խորէն Սրբազան, ուրիշ եպիսկոպոսաց հեռագրին օրինակը Օտեան էֆէնտիի ձեռքն անցնելը ամէն օրինաց եւ կանոնաց հակառակ ըլլալը յառաջ բերելով, «Ի՞նչ իրաւամբ մեր անհատական կամ մանաւանդ առանձնական հեռագիրը կ'ստանաք ու կը կարդաք, մինչ Օսմանեան կառավարութեան մէջ հեռագրական դաղանիք պահելու պարտաւորութիւն չկայ»։

Օտեան էֆէնտի. «Եթէ իրաւունք չունենայի չէին տար ինձ. ուստի այս խնդիրն Ընդ. ժողովին չի վերաբերիր»։

Քանի մը ձայներ առ Խորէն Սրբազան, «Բ. Գրան բողոքէ»։

Մինչեւ հիմայ հրատարակուած տեղեկութեանց համեմատ այս հեռագրի խնդրոյն վրայ անոր քաշուելուն ու բրնաբարուելուն նկատմամբ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ անցած խօսակցութիւնը այսչափ է. ասկից աւելի եթէ բան ունին երկու հակառակ կողմերն կրնան հրատարակել ինչպէս խնդրած են Մասիս եւ Օրագիր։

Գանք հեռագրին անհատական կամ պաշտօնական ըլլալուն նկատմամբ եղած առարկութիւններուն։

Բայց նախ սա բանէ որ անհատական կամ առանձնական հեռագիրները եւ բօսթայի նամակները, ուզած ժամանակը հեռագրատունէն կամ նամակատունէն առնել կարդալու իրաւունք ամէն տերութեան մէջ միայն վերին իշխանութիւնը ունի, ան ալ միայն ինք կարդալու համար եւ ոչ ուրիշին հաղորդելու, ինչպէս կը լսենք շատ անգամ որ այս ինչ տերութեան մէջ մնած եւ եկած նամակները կառավարութեան կողմէն կը կարդացուին։

Հիմայ կը մնայ գիտնալ թէ այդ հեռագիրը Ազգային՝ Պաշտօնական՞ էր, թէ անհատական։

Մասիս, Օրագիր եւ Լէվընթի մէջ խաղիւղէն գրուած նամակ՝ երեք նքշան մէջ կը բերեն այն հեռագրին ազգային կամ պաշտօնական ըլլալուն վերաբերեալ, ինչպէս են,

1. Թէ պահարանին վրայ Պատրիարքարանի դրոշմ (թէմպր) կար։

2. Թէ հեռագրատուն եաատաճի մը ձեռօք գրկուած էր։

ՆԵՐ ԲԱՑԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՅ», անշուշտ՝ իբրեւ նախագահ Հայոց Ազգային Ժողովոյ։

Խորէն Սրբազան, «Հայոց Ազգային Ժողովը հեռագիր քաշած չէ»։

Օտեան էֆէնտի, «Խիստ ազէկ գիտեմ որ հեռագիր մը քաշուած է»։

Խորէն Սրբազան «Հեռագիր մը քաշուած է, բայց ուրիշ եպիսկոպոսներ միայն քաշած են իրենց անձնական սատրագրութեամբը եւ ոչ Հայոց Ազգային Ժողովոյ կողմէն»։

Օտեան էֆէնտի, «Ես կը կարծէի թէ գոնէ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը հետեւեր են, վասն զի Սահմանադրութիւնը Հայոց Ազգային Ժողովին կուտայ իրաւունք բանակցելու Ս. Կաթողիկոսին հետ. ինչ եւ իցէ, կաղաչեմ Խորէն սրբազանին, որ այդ ուրիշ եպիսկոպոսաց քաշած հեռագրին իմաստը չներկրեն զրուցի Ժողովին»։

Խորէն Սրբազան, «Ուրիշ եպիսկոպոսներ Ս. Էջմիածնայ Աթոռին հաւատարմութեան ուխտ ըրած ըլլալով, իրենց իրաւունքն է նոսա անհատաբար թղթակցիլ Վեհ. Հայրապետին հետ, եւ անհատական իրաւամբ քաշած հեռագիրներուն համար Ժողովին պատասխանատու չեն»։

Օտեան էֆէնտի Ժողովն կը հանէ ուրիշ եպիսկոպոսաց հեռագրին օրինակը ու Ժողովին կը կարդայ։

Խորէն Սրբազան, ուրիշ եպիսկոպոսաց հեռագրին օրինակը Օտեան էֆէնտիի ձեռքն անցնելը ամէն օրինաց եւ կանոնաց հակառակ ըլլալը յառաջ բերելով, «Ի՞նչ իրաւամբ մեր անհատական կամ մանաւանդ առանձնական հեռագիրը կ'ստանաք ու կը կարդաք, մինչ Օսմանեան կառավարութեան մէջ հեռագրական դաղանիք պահելու պարտաւորութիւն չկայ»։

Օտեան էֆէնտի. «Եթէ իրաւունք չունենայի չէին տար ինձ. ուստի այս խնդիրն Ընդ. ժողովին չի վերաբերիր»։

Քանի մը ձայներ առ Խորէն Սրբազան, «Բ. Գրան բողոքէ»։

Մինչեւ հիմայ հրատարակուած տեղեկութեանց համեմատ այս հեռագրի խնդրոյն վրայ անոր քաշուելուն ու բրնաբարուելուն նկատմամբ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ անցած խօսակցութիւնը այսչափ է. ասկից աւելի եթէ բան ունին երկու հակառակ կողմերն կրնան հրատարակել ինչպէս խնդրած են Մասիս եւ Օրագիր։

Գանք հեռագրին անհատական կամ պաշտօնական ըլլալուն նկատմամբ եղած առարկութիւններուն։

Բայց նախ սա բանէ որ անհատական կամ առանձնական հեռագիրները եւ բօսթայի նամակները, ուզած ժամանակը հեռագրատունէն կամ նամակատունէն առնել կարդալու իրաւունք ամէն տերութեան մէջ միայն վերին իշխանութիւնը ունի, ան ալ միայն ինք կարդալու համար եւ ոչ ուրիշին հաղորդելու, ինչպէս կը լսենք շատ անգամ որ այս ինչ տերութեան մէջ մնած եւ եկած նամակները կառավարութեան կողմէն կը կարդացուին։

Հիմայ կը մնայ գիտնալ թէ այդ հեռագիրը Ազգային՝ Պաշտօնական՞ էր, թէ անհատական։

Մասիս, Օրագիր եւ Լէվընթի մէջ խաղիւղէն գրուած նամակ՝ երեք նքշան մէջ կը բերեն այն հեռագրին ազգային կամ պաշտօնական ըլլալուն վերաբերեալ, ինչպէս են,

1. Թէ պահարանին վրայ Պատրիարքարանի դրոշմ (թէմպր) կար։

2. Թէ հեռագրատուն եաատաճի մը ձեռօք գրկուած էր։

Յ. Թէ ծախքը Պատրիարքարանի մասուկին վճարուած էր։

Ա.ս երեք նշանները վրայ Մասիս սա ծիծաղելի դիտողութիւնը կընէ թէ, այս երեք նշանները՝ հեռագիրը Ս. Կաթողիկոսին իբրեւ պաշտօնական կըլլեցընելու համար էին, մինչդեռ ո՛չ պահարանին վիրայի գրոշմը, ո՛չ ով տարած ըլլալն, եւ ո՛չ ծախքը ուրիշ տըրուիլը կը հեռագրուին Ս. Կաթողիկոսին, վասն զի պահարանը կը պատռուի կը նետուի։ տանողը սպասաւոր մ'է որ կը յանձնէ հեռագրատան սպասաւորին ու նշանակութիւն մը չունի։ խակ սակը ուրիշ տրուիլը տանողէն զատ հեռագրատունն անգամ չի կրնար դիտնալ։ Տես թէ կոչնակցութեան ոգին որչա՛փ կարելոյն դմարդ։

Օրագիր։ Լէվանթի՝ խասդիւղինամակը ու վերջէն նաեւ Մասիս, այս երեք նշանները՝ հեռագիրը ազգին կողմէն պաշտօնական կերպով քաշուած ըլլալը ապացուցանելու համար կը գործածեն։

Բայց մեր միտքը սա հարցումները կուգան՝

Պատրիարքարանի մէջ գրուած եւ պահարանին վրայ եւ կամ նոյն խակ թուղթին վրայ Պատրիարքարանի դրոշմը կամ թէմպրը կոխուած նամակ մը, յումմէ եւ գրուած ըլլայ, պաշտօնական կրնայ համարուիլ։ թէ ժողովի մը կողմէ։ 'ի դիմաց ՅԻՆՆ ժողովոյ՝ ատենապետ ՅԻՆՆ եւ ատենադպիր ՅԻՆՆ» սորագրութիւնը ունենալու է։ Որ եւ է անձ մը կամ ժողովոյ մը անդամ մը Պատրիարքարանը գտնուելով։ Պատրիարքարանի դրոշմը կրող թուղթի մը վրայ առանձնական նամակ մը կրնա՞ գրել։ եւ եթէ գրէ եւ Պատրիարքարանի դրոշմը կրող պահարանի մէջ ալ դրած ըլլայ։ այն նամակը պաշտօնակա՞ն կը համարուի։ եւ Պատրիարքարանի ուրիշ պաշտօնակալ մը եւ կամ ժողովոյ մը ատենապետը ինքնին զայն ձեռք բերել ու բանալու արտօնութիւն կունենայ։

Պատրիարքարանի եռասխճիի ձեռօք գրկուած որ եւէ թուղթ՝ պաշտօնակա՞ն կըլլայ։ Պատրիարքարանի մէջ պաշտօն ունեցող մէկը եռասխճիի ձեռօք առանձնական նամակ մը չէ՞ կրնար գրկել տեղ մը։

Նամակի մը ճանբուն ծախքը Պատրիարքարանի մասուկէն վճարուած ըլլալը բաւական պատճա՞ռ է այն նամակին պաշտօնական համարուելուն, եւ սանկ առարկութիւն մը հեռագրատունը մտիկ կընէ՞ եւ նամակ կը յանձնէ՞ մէկուն։

Թէ եւ այդ երեք նշանները բաւական պատճառներ ըլլան եպիսկոպոսաց հեռագրին պաշտօնական համարուելուն, բայց Օտեան էֆէնտի խաւն ժողովոյ կամ ուրիշ ժողովոյ մը որոշումը կամ փոխանորդութիւնը ունէ՞ր զայն սատնալու համար։ Օտեան էֆէնտի առանց ժողովոյ՝ ինքնին գործադիր իշխանութիւն կը համարուի՞, եւ եթէ կը համարուի, մինչեւ ո՞ւր է անոր այս ինքնագործութեան սահմանը։ Ա.

1869 օգոստոս 21 կարին։

. . . էֆէնտի։

Ամսոյս 18ին, բարեբաղդաբար օրն ալ կիւրակէ էր մեզ համար, քաղաքիս ընդհանուր կուսակալ բարձր։ Խմբիլ բաշան մուսաւ Կարին՝ Մուշէն դառնալով։ Աւելորդ է նկարագրել գիմաւորութեան հանդէսը, որ սովորաբար այսպիսի մեծ պաշտօնատարաց ուղեւորելուն եւ գիմաւորելուն կը կատարուի՝ քաղաքի մէջ գտնուած բոլոր պաշտօնական անձանց, հիւպատոսաց, ազգաց ներկայացուցչաց, զօրաց, նուագարանաց եւ խաւսն բազմութեամբ ժողովրդականաց միջոցաւ։ Բայց կրօնականները դպրոցականները եւ տրհեստաւորները ներկայացու մմը չունին Կարնոյ մէջ այսպիսի ընդհանուր հանդիսի օրերը։ որով կը հասկցուի թէ Կարինը դեռ քաղաքականացեալ քաղաք կոչուելու կէտին հասած չէ։ Ցաւալի էր մասնաւորապէս տեսնել հայու մը համար Հայոց ներկայացուցիչ առաջնորդական վոխանորդ տէր Կարապետը գծուծ մը կծկած մէկ անկիւն, եւ իբր Կարնոյ հայոց փառաւոր ու արժանաւոր գլուխը Գեր։ Ցարութիւն սրբազանը հեռացած մնացած Պոլսոյ մէկ անկիւնը։ Տօները յիշեցուցիչ են մարդոյ իրենց սիրելները, տէրերը ու գլխաւորները։ իրաւամբ յուզուեցան այն օր բոլոր Կարնոյ հայոց սրտի ցաւերը, զոր կը կրեն իրենց սիրելի Ս։ Հոգւոյն այսքան բացակայութեան առթիւ։ – Պոլիսը ինչպէս մեր կայսերական տէրութեան, նոյնպէս Տաճկաստանի հայոց համար կեդրոն է։ կեդրոն մը՝ որ ինքն իր շուրջը միայն կը գառնայ։ եւ միշտ Պոլսոյ թաղական անձնական խնդիր մը գաւառական կենաց խնդիրէ մը նախադաս կը բռնէ։ Եւ եթէ ազգային խնդիր մը տեղիք ունենայ գաւառականաց անոր մէջ գրեթէ մասնաբաժին մը չի տար։

Պատրիարքական խնդրով մը որքա՞ն զբաղուած է Պոլսեցին, եւ այս, ինչպէս իրենք կրսեին մենք ալ գիտենք որ ընդհանրութեան խնդիր մը է պատրիարքութիւնը։ բայց մենք կը համարձակինք ըսելու որ սոսկ Պոլսոյ հայոց առաջնորդն է պատրիարքը, եթէ միշտ այսպէս պիտի ընթանալի ու այսպէս վարէ իր պաշտօնը։ կընայ նաեւ ըսուիլ թէ ոչ բոլոր Պոլսեցւոց։ այլ զինքը ընտրող երեսփոխանաց եւ իրեն շուրջ եղող անձանց եւ եթէ առաջնորդ է այդ պատրիարքը։ նոյնպէս մասնաւորապէս Պոլսոյ երեսփոխանները՝ այժմեան Ընդ։ ժողովոյ երեսփոխանները։ Այս այս խոսովանելու ենք որ Պոլսոյ հայոց եւ այդ պատրիարքարանի միջոցաւ կատարուած ու կարգադրուած են ինչ խնդիր որ եղեր է գաւառականաց։ բայց քանի՞ են այդ կատարուած խնդրոց թիւը։ եւ քանի՞ տարիներ ու իրաւունքներ զոհուած, մինչեւ փոքրիկ կարգադրութիւն մը ձեռք բերած են խեղճները։ Պոլսեցւոյն ինչ հոգն է թէ Աղթամարայ ժողովուրդը խաչատուրին եւ իւր տեղապահ Յակոբին ձեռքն է մնացեր կիսամեռ, Վանը՝ Պողոսին պօղազը, Կիլիկիան Նիկողոսի ոտքին տակ, Կարինը անոք եւ զոհուած իւր իրաւունքը, Բղէն մահու եւ արեան մէջ՝ կարեկցող մը ու մատծօղ մը անգամ չունի իւր վրայ։ ասոնց հոգին ալ մարմին ալ վանքի մէջ է, եւ այն եւ այն եւ այն Բարձրագոյնագոյն Մշոյ մէջ ըրած բարեկարգութիւնները քանիսը արդէն կանխաւ մատնաւորապէս նամակներով գրած ենք եւ Մանզումէդ հրատարակած է։ Երեք կտոր թուղթեր ալ երէկ ճամբած եմ, որը կը պարունակեն իրենց մէջ կարգադրութեանց յանկ մը, օրինագրութենէ քաղուած եւ Հայրիկի ձեռքով ղրկուած։ նաեւ հրամանագրութեանց եւ հրահանգներու պատճէններ են, որոց մէկ օրինակն ալ Մասիսի Մեծ։ խմբագրին ուղղեցի։ ինչպէս որ պիտի տեսնէք անոր մէջ՝ ընդհանրապէս գրուած՝ բոլոր բարեկարգութիւնները՝ բայց անոնց կարգին մասնաւորապէս Ակնցի Նահապետական ընկերութեան Հայ եղբարց տուած քաջալերութիւններ եւ անոնց իրաւունքներուն ըրած պաշտպանութիւնները, ու Քարձոր գեղին սեպհականութիւնը Հայոց ըլլալը իրաւունքով հաստատելը։ յատուկ շնորհակալեաց արժանի են։

Այս Քարձոր գեղը սուրբ Կարապետի վանքը 36 հազար դուրուշի չափ ծախքեր ընելով գներ էր իբրեւ Հայոց գեղ։ որոյ մէջ եղած հայերը քրդերու բռնութենէն փախեր էին, եւ քիւրտերը անոնց տեղը նստեր էին, ասանք դուրս հանելու եւ հայերը կրկին իրենց տեղը բերելու համար Բ. դանէն հրամանագիրներ բերել տալ, կարնոյ մէջ տարիներով դատ վարել, հիւծճէթներ ուղնելով, ասանք ամենը քանի տարի յառաջ ըներ էր սուրբ Կարապետի վանքը։ բայց գրեթէ այսօր Ս. Հայրիկի խնդրագրով Մեծ։ Դանիել էֆէնտիի միջոցաւ եւ բարձր։ խմբայել վեշայի շնորհիւ իրենց իրաւունքը օրինաւոր վաւերագրութեամբ ձեռք բերեն։ Շատ զրկեալներ եւ հարստահարեալները նորէն այսպէս իրաւունքի տէր են եղեր։ իրենց հողերը, տեղերը, դաշտերը եւ անասունները իրենց գարձնելով։ Ամենամեծ բարիք մը է այն, որ յատուկ շրջանագիրս մը որոշելուս եր է Մշոյ կառավարութեան քովը։ որպէս զի եթէ երկրագործք հարկ ունենան, այն տեղէն փոխ ստակ առնեն կանոնաւոր տոկոսով։ եւ այս կերպով այն անաղորոյն վաշխառուներուն ալ անիրաւ ու աւելորդ առած տոկոսները յետառեր առեր է։ Սուրբ Յովհաննու վանից յափշտակուած բաներէն գրեթէ կը՛ունայ ըսուիլ որ բան չի մնաց պակաս։ բայց 'ի վնասուածներէն։ բայց զարմանալու է որ բուն գողերը ձեռք չի բերուեցան, բայց ի քանի մը սոֆիթաներէ։

Մշոյ մէճլիսի ազանները իրրեւ ամբասատանութեան պաժանի ճանչցուեր են, բայց գանոնք մէճլիսութենէ ձգել միայն բաւական համարուեր է։ Ջիպրանցի եւ ուրիշ էշերաթներէն քանիսը յառաջուց ղրկուած էին Կարին։ կրսեն թէ բաւական այշեռուէն կուգայ։ բայց կարնեցիք զարմանքով կը դիտեն որ նշանաւորները այնքան չեն երեւար ասոնց մէջ։ Մենք ալ դիտենք թէ Կարին բերելն եռքը ինչ պիտի ըլլան ասանք։ թերեւս եկողներն իրենք ալ կը դիտեն թէ ինչ պիտի ըլլանք Կարին բերուելէն զկին։ Կրնամ ես կանխաւ իրենց ըսել որ։ Կարինը ձեր տեսած Կարինն է եւ դռները ու մարդիկը անոնք են։ որոց հետ շատ անգամ յարաբերութիւն ընելով։ կապեալ եկեր էք ու վերադարձեր էք։ բայց Կարնոյ այս օրուան կառավարիչը ձեր տեսածը չէ։ եւ ձեր տեսած դռներէն բարձր։ բարձրագոյն դուռը այս անգամ ձեր վերայ խոր եւ ուշադիր կը հայի։ տեսնենք վերջապէս ձե՞ր յուսացածը թէ մեր ըսածը կըլլայ։

Քանի մը կոմթոլիկ եւ քանի մը հատ ալ Հայե՞ր կան եղեր եռեւէն եկողներուն հետ։ ընդ որս կրսեն նաեւ թէ Գրիգոր Մկրտիչ վարդապետ եւ Յրօնցի Մըխիթար վարդապետ իրրեւ անկարգ եւ խռովեցուցիչ անձինք։ հասարակաց յայտնի են այս երկու վարդապետները, եւ ես ամենեւին ամանց պէս չեմ ցաւիր թէ Հայե՞րն ալ։ վարդապետնե՞րն ալ ամբասատանելոյ կարգն անցնիլ ամոթ եւ ցաւ կ'առթէ մեզ։ ոչ գէշն գէշ է։ ով կըլլայ ըլլայ։ եւ գէշութիւնը վերցնելու համար։ գէշերը վերցնելու է։ ես կըսեմ որ ափսո՛ս։ ինչո՞ւ միայն երկու վարդապետ պատիւ ունեցեր են այս ապաշխարանքը քաշելու։

Քարձր։ Կուսակալը ցաւօք սրտի կը խոսէր բոլոր իր տեսութեան գնացողներուն Մշոյ ժողովրդոյ խեղճ վիճակը, եւ զերար չսիրելու եւ աշխատասէր չըլլալու համար։ Գոհութեամբ կը խոսէր Մշոյ Հայոց նորոգ պատրիարքական փոխանորդ Աղուանեան Գրիգոր վարպապետին վրայ, աւելի եւս Մշոյ մութասարրիֆ Ահմէտ պէյը կը գովէր։

Մշոյ ժողովուրդը հանրագրութեամբ իրենց սրտի խորին շնորհակալութիւններ մատուցեր են նորին բարձրապատուութեան, յատուկ հանրագրութեամբ մ'ալ Մեծ։ Դանիել էֆէնտիին գոհութիւն յայտներ են, կարծեմ Պատրիարքարանն ալ պիտի ուղղեն այս մասին շնորհակալութեան հանրագիր մը։ Ըստ իս, կը վայլէ որ Պատրիարքարանը շնորհակալութիւն մատուցանէ 'ի պաշտօնէ Բ. Դրան այս առթիւ, նոյնպէս եւ շնորհակալութեան գիր մը առ քաղաքիս կուսակալը։ եւ ինչո՞ւ Դանիել էֆէնտին ալ պաշտօնական կերպիւ չգոհացանուի ազգային բերնով։

Իրաւ է, շատեր կրսեն թէ ի՞նչ գործ տեսնուեցաւ Մշոյ մէջ։ այս պակաս տեսնուեցաւ։ բայց շա՛տ տեսնուեցաւ։ ինչ որ Բարձր։ Կուսակալն գնալով ունեցան Մշեցիք։ յառաջ ամենեւին չունէին։ եւ թող պահպանել նոցին ինչ որ ունեցան։ ու հետզհետէ ամեն պակաս ալ կը լեցուի իրենց։ բաւական է որ համոզուեցան թէ երբ ժողովուրդ մը օրինաւոր կերպով բողոքէ։ մեր բարեխնամ կայսեր կառավարութիւնը անոր ձայնին լսող է։ գիտե՞ս ինչ արտաքոյ կարգի ծախքեր եւ զբաղմունքներ ունեցաւ կառավարութիւնը Մշոյ ժողովրդեան հանգստութեան համար։ Այսքան մը հերիք է առայժմ։ վասն զի աւելի ընդարձակն պիտի կարդաք Մշոյ բարեկարգութեանց տեղեկագրով։ —

Ուրիշ գաւառներու վրայ լսելով, միայն Բղէէն եկած նամակ մը հետեւեալը կը քաղեմ։ . . . «Մեր ազգի կղերաց վատերու դէմ միայն գրելով, խօսելով այդ ընդհանուր ախտաւորութեան դարման մը չկրնար ըլլալ։ անկելոց հզօր ձեռք եւ հաստատուն բազուկ մը կարկաւելու է։ Հայաստանի բոլոր գաւառաց վրայ տեղեկութիւն չունիմ։ բայց գիտեմ որ շատ մը տեղերէ աւելի թշուառ վիճակի մէջ է Բղէն։ հոս բարեկարգութեան ակզբնաւորութիւն մը անգամ չկայ։ ո՛ր կ'ունայ յառաջադիմութիւն։ Բղէի երկար ժամանակէ 'ի վեր մնալով առանց առաջնորդի, օրէնք եւ կանոն չունի, –իբրեւ թէ Առաջնորդ եղած տեղը օրէնք եւ կանոն ունին–։ ժողովքներ եթէ երբեմն տեղի ունեցան, ցրուեցան անդէն։ Ցարիէ մը 'ի վեր է որ Բեղուայ կառավարութեան հայ ազգի «ոչ» թէ առ ազգութեան իւրոյ եւ թէ առ տրգիտութեան ժողովրդոց՝ հայրապետական եւ եկեղեցական ժողովոց պաշտօնն ալ կը վարէ։ Բղէի խասապան՝ որ յառաջ երկու վարժապետով եւ 120—140 աշակերտներով դպրոց մը ունէն։ լով գոհ չէր, այժմ անուս պատանի վարժապետ մը եւ 40—50ի չափ մանրիկ 4—8 տարեկան տղաքներով գոհ եղած է։ ըստ այսմ տեղոյս եկեղեցին եւ պաշտօնները։ եթէ քահանայք ըստ մեծի մասին նուսխածի ըլլան, մնացեալներն ալ նուսխայի հաւատացող, ինչ կըլլայ այն եկեղեցւոյն վիճակը, որ ասոնց ձեռքն է։ Տեղւոյս քաղաքականն ալ ոչ պակաս ողբալի է։ տեղական կառավարութեան խայմախամը —տեղացի է—ինքն եւ բոլոր՝ պաշտօնեաք տգէտ եւ անուս մարդիկ են։ Ղասին թէ եւ Պոլիսէն զրկուած է, նոյնպէս անուս եւ անուսումնասէր մէկն է։ այս տեղի կառավարութիւնը ոչ միայն այժմ այսպիսի վիճակի մը մէջ է, այլ ինչպէս գիտես շատ մը դուրսեցի խայմախներ ալ տեսած ենք, չի գտանք ուսեալ մը եւ ուսումնասէր մը։ գաւառաց պաշտօնատարք եւ կառավարութիւնը քանի որ սանկ անուսումն անձինքներէ կը բաղկանայ, այս է եւ այս պիտի ըլլայ գաւառացոց վիճակը . . . Բղեցիները մատիր են Ս. Հայրիկին գիմելու, եւ կը լսենք նա ալ գիթալով Բղեցւոց այցելու վարդապետ մը պիտի ղրկէ Ս. կարապետի վանքէն, մեր տեսած եւ աշխարհի գիտցած վարդապետները, իրենք ի՞նչ ունին որ Բղեին ի՞նչ տան։ ասանք աւելի անկարգութիւն մը տալու կուգան, բայց Հայրի՞կն ինչու պիտի ղրկէ, կրսեն թէ ինքը չկրնար շահել։ հոս կը ղրկէ . . . Ահա Բղեն եւ իր բաղդը։ Սպանութիւններ եւ ուրիշ ցաւեր արդէն գրած եմ։ Ի՞նչ կրնեն մեր ազգային կառավարիչները։ Բղեի մէջ 2000 տան չափ Հայ կայ։ մինչեւ ե՞րբ այսպէս պիտի մնան, անցեալ տարուան Արեգցւոց կաթոլիկութեան պատճառն ի՞նչ էր, եւ ինչո՞ւ անոնց համար այնքան ծանրութիւն քաշեց ազգը, անառաջ-

նորդ եւ անպաշտպան հեղն էր, չէ՞ն կարծեր որ բոլոր քրդին մէջէն միայն սեղանաւորի համար հրան պիտի ելլայ, եւ նորէն այն ժամանակ իրար անցնին, այցելուներ ղրկեն։ . . .

* * *

ԱԽՋՈՒԻԹԱ

Ֆօնտօնա մայիսմաթ,

Գուշեր՝ 27 Դեկ. ալֆ.

Ֆօնտօլար տիւշմիւշ, վէ տայիմա տիւշմէք իւզրէ պուլունմուշ տուր։ Հէր նէ գատար չիմտիքի հալ խարիճի բօլիթիգալար էնտիչէ վէրէճէք հալտէ տէյիլ իսէլէր տէ, տախիլի բօլիթիգալարդն էն պիւեիւ կիւ օլան Մըսրը մէսէլէսինին եագընտա վէ մէմնուն օլունճաղ սուրէթտէ թէսվիյէրգիր օլաճաղընա տայիր պիր իւմիտի քեաֆի պուլունմատըղընտան պաշգա, հէրիսինտէն ֆէնասը տախի բիեաչատա ագճէ գըլէթի օլմասը տըր։ Վէ պու ֆէնալրգ կիւնտէն կիւնէ արթմագտա տըր։ Վէ օլ տէրէճէյէ վասըլ օլմուշ տուր քի, էն պիւյիւք պանգալարտա տախի փարա պուլունմատըղընտան, էվվէլէրի սէնէվի եիւզտէ 6 վէ 8 իլէ ագճէ վիրմէք իսթէյէնլէր վար իքէն, պու կիւն իսէ, եիւզտէ 16 իլէ տախի վիրմէքտէ տիրլէր։ Հիւքիւմէթ տախի թիճճարլար գատար տարլրգ չէքմէքտէ տիր։ Վէ Մալիյէ պու աեբն սօնունտա ֆայիզլէրի վիրէճէկինտէն, 6–7 եիւզ պին լիրաեա միւնթաճ պուլունմագտա, վէ պու իհթիեաճընը իսթիգրազ սայէսինտէ թէսվիյէ իթմէքտէ օլտուզունտան, պու տէֆա ուֆագ թէֆէք իսթիգրազլար իլէ թէսվիյէյէ մէճպուր օլաճագ, վէ հալիյէ պիւյիւք ֆէտաքեարլրգլար եանի զարարլար իտէճէք տիր։ Մն իքի միլիոն լիրալրգ իսթիդրազդն վիճուտէ կէթիրիլմէսինէ չալըշմագ իւզրէ, Գրէտի Ժէնէրալ Օթթօման թարաֆընտան, Փարիսէ պիր վէքիլ կիթմիշ տիր, վէ ինշալահ միւյէսսէր օլաճագ տըր։ Եօգսա, եանի էկէր միւյէսսէր օլամազ իսէ, նէթիճէսի բէք ֆէնա պիր ագճէ գըլէթինտէ գարար գըլաճագ տըր։ Զաթէն Բում էվվէլերինտէն պիրիսի, 50 պին լիրա իլէ իզհարը իֆլաս իյէմիշ տիր։ Վէ չէհրիմիզին պիւյիւք պանգերէրինտէն չօղուզյա միւնասէպաթը վար իտուկի անլաշըլմըշ տըր։ Իշլէր պու մէրքէզտէ տէվամ իթթիկի թագտիրսէ, թապիաթիյէ մալլէրին ֆիեաթընճա պիր գարար կէօրիւլմէյէճէք տիր։ Եիւզտէ պէշ ֆայիզլի գօնսօլիտէր, բազար իրթէսի կիւնիւ 46 1/4 ղրշտա իքէն, սօնրատան զիեատէսիյլէ տիւշմիւշ տիր, վէ կէչէն հաֆթա բէք չօղ, եանի ճիւմա իրթէսի կիւնիւ 45 3/8 ղրշա գատար տիւշմիւշ, վէ ախշամըսը 44 1/4 ղրշտա գաբանմըշ տըր։ Պու կիւն (բազար իրթէսի) եօրթու օլտուզունտան, պօրսա գաբալը գալմըշ իսէտէ, Պէյօղլուսա վագը օլան մուամէլաթտա, 45 ղրշա գատար չըգտըղը կէօրիւլմիւշ տիւր։ Եարբն բիեաչաճա (սալը կիւնիւ) թապիաթիյէ, Լօնտրա վէ Փարիզ ֆօնտօ ֆիեաթլարը թէլէկրաֆլարընա պագըլաճագ տըր։

Լօնտրա գամպիօսու 109 7/8 – 110 1/8, վէ Ֆրանսա իւզէրինէ 22,29–23։ Իյի քեաղըտ իսթէնիլմէքտէ տիր։

Սօսիէթէ Ժէնէրալըն ալտիօնլարը ազաճըգ տիւշմիւշ, վէ ճիւմա իրթէսի կիւնիւ, 2 1/2 գատար պաշ իյէմիշ տիր։ Պու կիւն պիրազ տահա իյի թուրթուլմուշ տուր։ Գրէտի Ժէնէրալ Օթթօման ագսիօնլարը 1/4 թիւրք լիրասը պաշ իլէ պըրագրըմըշ իսէտէ, սաթըն ալան օլմամըշ տըր։ Պու կիւն մուամէլաթ վուգու պուլմամըշ տըր։ Լաքին, հէր նէ գատար սաթան պուլունմամըշ իսէտէ, 1/8 թիւրք լիրասը թէքլիֆ իտէն պուլունմուշ տուր։

Հէր նէ գատար, կէչէն հաֆթա, ճանլանմաեա պաշլամասընա տայիր իւմիտ վէրմիշ իտիք իսէ տէ, ագճէնին գըլէթինտէն նաչլի, էմթաի խարիճիյէ վէ տախիլիյէ ախպ ու իթաաը տախի բէք տուրկուն պիր հալտէ պուլունմագտա օլուպ, ֆագաթ էմթաի խարիճիյէտէն, կէօղէ կէօրիւնիւր պիր չէյ օլարագ, ֆիչըսը 50 քիլօկրամլրգ ֆարիս գարբիցասընտան 86–89 ղրշա 2 պին ֆիչը չէյ սաթըլմըշ տըր։

Բոմբէ՝ – Բէյոմբէյ Ինկիլթէրրա, Ֆրանսա, վէ Ավսթրիատան, մէկզիւր մասթաճա կէլէն զայրի միւսաիտ խապէրլէր իւզէրինէ, ֆիեաթը զիեատէսիյլէ տիւշմիւշ, վէ հիչ ալըճը մէյտանէ չըգմամաեա պաշլամըշ տըր։ Պու խուսուսա պաշլըճա պիր սէպէպ տախի, պու սէնէ Մըսրդտա եէնի մահսուլուն հէմ զայէթ պէրէքէթլի, վէ հէմ տէ ալէա հալտէ օլմասը օրմուշ տուր։ Իզմիր մալի օգ. 13 13 1/2 ղրշ. Պատնա 11 1/2–12 ղրշ. Կէյվէ 12 1/2–13 ղշ. Ալճէ 10–10 1/2 ղշ. Կիրճի 10 1/2–11 ղշ։

Ալֆէտ՝ – Բէք ապ իսթէնիլմէքտէ, վէ մէվճուտ մալ անճաղ 30 սանտրգ պուլունմագտա օլուպ, չու սօն կիւնլէրտէ 12 սանտրզը 310 տան 340 ղշա գատար, ճինսընէ կէօրէ, օգգասը, սաթըլմըշ տըր։

Գէոշ՝ – Էսկի հալինտէ տիր։ Ֆրանսատան իրէք մուամէլէսինճէ իյի խապէրլէր ալմագ իւմիտիյլէ, մալ սահիպլէրի, ֆիեաթլարը իւքսէք թուրթմագտա օլտուգլարընտան, ֆապրիգա սահիպլէրի եանլարընա եանաչամամագտա, վէ թապիաթիյլէ ֆապրիգալարտա չօգ իշճիլէր պօչ տուրմագտա տըրլար։

Կէ-լէ-ուէ՝ – Աղ մալլէրի օլան պազր թիճճարլար, ագճէճէ սրգընթրլարը օլտուզունտան, եէնի մահսուլ չըգալտան պէրու պէքլէմէքտէ օլտուգլարը ֆիեաթճա իւմիտլէրինտէն վազ կէչէրէք, մրգալընը 17 1/2–19 ղշա գատար, էլտէն չըգարմաեա մէճպուր օլմուշլար տըր։

Եէն՝ – Կէրէք պուրատա գուլլանըլմագ, վէ կէրէք թաշրաեա կէօնտէրիլմէք իշին, պու մալճէ էբէյիճէ սաթըշ վուգու պուլմուշ իսէտէ, ֆիեաթճա չօղլուգ պիր եօգարլրգ կէօրիւլմէմիշ տիր։ Բումէլի երզանմըշը օգգասը, պու կիւնլէրտէ 11–11 1/2 ղշ. Անատօլունինքի 10 1/2–11 ղշ. Բումիլի քիրլիսի 6–6 1/2 ղշ. Անատօլունուն 5 1/2–6 ղշ. Տօսրօճա 7 1/2–7 1/2։

Թէֆրէթ՝ – Օնպէշ կիւնտէն պէրու ֆիեաթճա պիր ֆարգ կէօրիւլմէմիշ իսէտէ, խայլիճէ իշ կէօրիւլմիւշ, վէ Լնգարէ, Պէյպազար վէ Գասթամունի մալլէրի օգգասը, սէյմէ օլարագ, 50 ղշա սաթըլմըշ տըր լիրա 100 ղշտան։ Վան վէ Գօնեա մալլէրի 27–30 ղշտան, վէ աշաղը մալ 20–25 ղշտան։

Ճէրբի՝ – Զօգ իսթէնիլմէքտէ, վէ ֆիեաթրտա կիթտիքճէ եիւքսէլմէքտէ տիր։ Գայսէրիյէնին ալէա մալի օգգասը 17–17 1/2 ղշ. Էվսաթը 15 1/2–16 ղշ. Էնդարէ մալի ալէասը 15 1/2–16 ղշ. Թօքաթ մալի վէ սայիր աշաղը ճինա 13–13 1/2 ղշ.

Թօքաթ պուրսա՝ – Օգգասը 9 1/2–10 ղշ.

Մաշը՝ – Ինկիլթէրրա իլէ Թրիէսթէ իշին խայլիճէ շէյ սաթըլմըշ իսէտէ, ֆիեաթճա պիր ֆարգ վուգու պուլմատըղընտան։ Ամէմ սիեահ մալի օգ. 11 1/2–12 ղշ. Անատօլու սիեահը 10–10 1/2 ղշ. գարըշրգ 8–8 1/2 ղշ. Վէ պէեազ 6 1/2–7 ղշ.

Զէյթունէ՝ – Ֆիեաթճա չօգլուգ պիր ֆարգ եօգ իսէտէ, տիւշմէյէ մէյեալ տըր չիւնքի չօգ մալ կիտէն պիւյիւք մահէլլէրտէն կէլէն խապէրլէր չօգ իսթէքլի տէյիլ տիրլէր։ Էկէր Բումէլիին պազը մահէլլէրինտէ, մահսուլ ազ պէրէքէթ իւզրէ օլմասա իսի, ֆիեաթը զիեատէ տիւշէճէյինտէ չիւբհէ եօգ իսի։ Մէվճուտ չօգ մալ պուլունմատըղընտան, ֆիեաթը թութապիլմէքտէ տիրլէր։ Պու հաֆթա թաշրա իշին պիր իշ եաբըլմաեըգ, վէ պուրատա սարֆ օլունան մալլէր իշին, չու աթիտէքի ֆիեաթլար վուգու պուլմուշ տուր։

Աղոֆ աէրթ պուղտաեր	ղշ.	30 –32	քիլէսի
Պէսարապիա »	»	28 –30	»
Թունա »	»	26 –29	»
Անատօլու »	»	23 –26	»
Բումէլի »	»	24 –27	»
Թունա եումշակ »	»	24 –26	»
Բումէլի » »	»	25 –26	»
Թունա Մըսրը պուղ.	»	14 10–15	»
Անատօլու » »	»	13 10–14	»
Թունա արբա	»	11 –11 10	»
Բումէլի »	»	12 10–13	»

ՖՕՆՏՕ ՖԻԵԱԹԼԱՐԸ

Լոնդրա՝ 28 Դեկտեմբեր

Ինկիլիզ գօնս. գաբան.	92 7/8
Էսհամը ումումիյէ աչըլ.	41 15/16
Էսհամը ումումիյէ գաբ.	41 13/16
Պօրսա գավի գաբանտը	
Վիէննա գամպիօսու	120,25

Բոմբէ՝ 28 Դեկտեմբեր

Ֆրանսզկ ֆօնտօսու, աչըլտը	70 95
» » գաբանտը	71,22
Իթալիան ֆօնտօսու աչըլտը	52,90
« « գաբանտը	53 10
Օսմանլը իսթիգ. (1865) գաբ.	329
Էսհամը ումումիյէ աչըլ.	41,50
« « գաբ	41 80
Պօրսա գավի գաբանտը	
Գրէտի Ժէնէրալ Օթթօման	510

ԵՕՂԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅԷ ԴԱՎԱԹԱ ԹՎԱՅԱՆԸ

Սեպտ. 16	Ախշամ գաբանտը	45–25
» 17	Յապահ	46–12
» »	Լն եվ քսկ	46–23
» »	Լն աշաղը	46–10
Սեպտ 5		46-11

ԻԼԱՆԱԹ

ԹԱՂԻՍ Օ ՏԸ ԳՕՂՕՆԸ

Լօնտոն-Մարսիա-Ֆարսնա Ֆապրիգաբ թէրթիպլի օլտուզու հալտէ, Պէյօղլու ճատտէսինտէ 378 նիւմէրօ իլէ միւրագգամ Մ. Քրիսթիան Բօթ քիւթիւպխանէսինտէ, մէզքիւր օրը ֆօլճնէը չիշէսի 10, 15, 24 վէ 30 զուրուշա սաթըլմագտա տըր։

Տուզինա իլէ ալանա տահա էնվէն մուրէթտէ վէրիլէպիլիր։

Իրարէյէ սէվգի ըմիլը էյնի ղայէր
Ֆայէտէլէ դէր

ԻԼԱՆ

ՊԱՋԱՐ ԱՆԿԼԷ

Եէնի ճամի ճադդէսինդէ Պաստա Եանընդա

Ն. 4

ԳԱԼԱԹԱ

Եվրօպանըն պիրինճի տէրճէճէտ օլան գունտուրա ֆապրիգալարդյա մուգավէլէ իթմիշ օլտուզունտան, սաթաճաղրմըզ մալլէրին կէրէք խիլիսի վէ կէրէք պահասը ճիհէթիյլէ, սայիրլէրինքինտէն գիեատէ մէմնուն իտիլճէք սուրէթտէ օլաճաղընը իսպարա ճէսաէթ իտէպիլիրիզ։

Մուսիսէրէն կէրէք Լէրքէք վէ կէրէք Նիսա թայիֆէսի, վէ քէզալիք կէրէք չօճուգլար իշին եէնի գունտուրալար ճէլպ։ Իթմիշիզ տիր։ Մաղազամըզին զայէթ վասի օլտուզունու, եանի քիւլիյէթի մալ պուլունտուզունու, վէ միւշթէրիյէ չափուգ սուրէթտէ խըտմէթ իսթիճճէյինի տախի պէեան իտէրիզ։

ԺԷՋԻԻԱ Վէ ԼՕՏՂՕՆ

ՄԱՒՀԻՄՄ ԻԼԱՆ

Սապսանա հիւբիւմէթինին իսթիգրազ բիեանդօրը ալտիֆրանկա սեպտեմբեր 27 ամէն պազշանարագ հոկտեմբեր 13 է գատար չէքիլճէք տիր։

125 զրշ. վէրիլսիկի հալտէ մէզքիւր պիլէթլրտէն սաթըն ալտնատի իր։ Գալան 76.000 պիլէթ էնպ. տէ գալա 30.500 պիլէթ գալտնատ գ տըր։

Զ քիլիճ պիլէթլէր սիթրատի մէզքուր գալտնաճաղլար տըր։

1 պիլէթ	150 պին	թալէռ	գալտանաճաղ
» »	100 պին	»	»
» »	80 պին	»	»
» »	50 պին	»	»
» »	40 պին	»	»
» »	30 պին	»	»
» »	20 պին	»	»

Իրի պիլէթ 10 պին թալէռ, 15 պիլէթ 50 պին թալէռ, 35 պիլէթ, 20 պին թալէռ, 350 պիլէթ 1000 թալէռ, 450 պիլէթ 400 թալէռ, 550 պիլէթ 200 թալէռ, 1600 պիլէթ 100էր թալէռ գալտանաճաղ։

Ի՛ պու պիլէթլէր Գալաթատա Գօմիսիօն խանը իթթիխալինտէ վագը Մ. Ճանէթօնուն 16 նիւմէրօլու մագազասընտա սաթըլմագտա տըր։

Սահիպի իմզա, Եվրօպանըն խայլիճէ պանդէրլէրի իլէ ուզաշարագ սէնէտէ պիրտէն պէշ տէֆաեա գատար չէքիլէն վէ սէրմայէ ու ֆայիզլէրի թէչէմին օլունան Ֆրանսա, Ավսթրիեա, Իթալեա, Ռուսիա, Պէլճիգա, Սբանիա, Սագսօնեա հիւքիւմէթլէրինին իսթիգրազ սէհիմլէրինի կէթիրմիշ տիր։

Մէզքիւր իսթիգրազ սէհիմլէրի 40 սէնէտէն 60 սէնէյէ գատար միթէպէր թութուլ տուգտան մաատա 800 պին ֆրանքտան 1000 ֆրանգա գատար գազանըրլար։

Էօնիւմիզտէքի նոյեմբեր 1 տէ Ավսթրիեա հիւքիւմէթինին սէնէտէ պէշ տէֆա չէքիլիր իսթիգրազ բիեանդօ պիլէթլէրի չէքիլճէք տիր։

Սահիպի իմզա, գազանան պիլէթլէրին գուբօնլարըն պէտէլինի ուֆագ պիր սգօնթօ իլէ էօտէր։

Պու պապտէ զիեատէ մալիւմաթ ախզ իթմէք իսթէյէնլէրին, սահիպի իմզանընդ Գալաթատա Գօմիսիօն խանը իթթիխալինտէ Ն. 16 մաղազասընա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի։

Կ. Տ. Ճունէ։

ՍԱՀԻՊ ԶԱԳԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԱՆ ՆԷՍԻՆՏԷ
ՊԷՅՕՂԼՈՒՆՏԱ ՏՕԼՏԱ, ՏՕԹՕԿՐԱՏԱՊԱՐԱՆ
ՊԻՐԱՅԷՐԼԷՐ ԳԱՐԵԲՈԸՆՏԱ ՆՈՒՄԷՐՕ 467.

ԳԱԲԱԻԻԼ

ՎԷԺԷԹԱԼ Օ ՄԱԹԻԳՕ

ԿՐԻՄՕ ՎԷ ԳՕՍԲ ՓԱՐԻՍՏԷ ԷՃՋԱՃԸ

Մէզքիւր գաբսիլլէր պիր նէվի սագրզ զարֆ իչինէ ալընմըշ օլուպ պալասան եազը իլէ Բէրու շէհրի աղաճլարընտան օլան Մաթիգօ նամ աղաճըն խիւլասասընտան միւրէթթէպ տիր, վէ Կօնօրրէ թապիր օլունան պիր նէվի պէլ սուուգլուզունա պիրէ պիր տիր։ Պու գաբսիլլէր էօղլէ ատի գաբսիլլէր կիսի, նէ միտէ գարըշմըրրլար, վէ նէտէ կէրի կէլմէք վէ գուսմագ կիսի միտէճէ զահմէթլէր վէրիրլէր, հէլէ պիր մուհասէնաթլարը վար տըր քի, ասլա ինքեար օլունմագ։ Շէոյլէ քի իտարատա գօգու բէյտա թիմէզլէր։ Վէ իշլէթ պու ճիհէթլէրէ մէպնի տիր քի գօբահիւ, գիւղէպ, վէ ասլիրէ գաբսիլլէրինէ իւթիւն թութուլմագտա տըրլար։

Պունլար Տէր սեաեթտէ Մ. Վէլիչ վէ գումբ. վէ Կանգէք պիրատէրլէր, վէ Տէլլա Սուտա վէ Մ. Ծաննի էճզախանէլէրինտէ սաթըլըր։

Փարէնի հէթէրէ Ամէրիգայա Բուրֆէտա
Բահան Գելբիմը

ՓՈՒՏՐԸ

ՖԷՐՐՕ—ՄԱՆԵԱՆԻՔ

ՏԸ ՊԻԻՐԷՆ ՏԻՒ ՊԻԻՐՍՍՕՆ

Փարէ՝ հէթէրէ Ամէրիգայա Էճճանը

Զէլիք սուլարը թէրթիպաթլարը, չօգ անէլէրտէն պէրու հէքիմէրին նազարը սիգգաթլարընը տալէթ իթմէքտէ տիր. չիւնքի հէմ չափուգ վէ հէմտէ շիւբհէսիզ սուրէթտէ թէէսսիր իթմէքտէ օլտուգտան պտշգա, քէնճիզլէր տախի տահա գէլայլըգլա իսթիմալ իյլէմէքտէ տիրլէր։

Փուարը (թօզ) Ֆէրրօ-Մանիանիքին իսթիմալինտէ էքի մուհասէնաթ վարտը. շէոյլէքի հէմ իսթէնիլտիկի անտէ չէլիք սուեաս վէ կազը հալինի քէսպ իթմէքտէ, տիմաղա հօշ կէլմէքտէ վէ սայիր մատէն սուլարընտան զիեատէ թէէսսիր իթմէքտէ, վէ հէմտէ գանը թէրքիպաթընա տէմիր իլէ պիրլէքտէ պուլունան մանեէզեաեր տայիմա տէրճ իյլէմէքտէ տիր։ Պու թօզ գան զայիֆլիյինէ տայիր օլան քեաֆֆէի խասթալրգլար վէ միգաճարզ օլուպ վէ եախստ լէմֆաթիք պուլունան քիմէանէլէր իչին իսթիմալ օլունուր։ Լէհճէ սոլկունլուգլարը, վէ հայիզ իլլէթլէրի, վէ միտէ ագրրլարը, վէ գատրն թայֆէսինէ մախսուս օլան ատէթ նիզամընզլգլարը վէ տուրկունլուզու իշին գուլլանրլարընտա. չափուգ սուրէթտէ թէէսիր ու ֆայիտէսի կէօրիւլուր։

Պու թօզտա շու խասէ տախի վարտը քի, անընա շիֆա պուլունլար, ատի չէլիք թէրթիպաթլարընտա կէօրիւլտիկիս կիսի, գէոյլըգա իւգկիունլիք բէյտա իթմէզլէր։

Պունլար Տէր սատէթտէ ՇՄ. Վէլիչ վէ գումբ. վէ Կանգիք պիրատէրլէր, վէ Տէլլա Սուտա, վէ Մ. Ծաննի էճզախանէլէրինտէ սաթըլմագտա տըր։